

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

İSTANBUL ŞUBESİ İNCELEME RAPORU *

KONU: YERLEŞİM BÖLGELERİNDEN GEÇEN YÜKSEK GERİLİM İLETİM HATLARININ ETKİLERİ.

Gerek siyasi iktidarların gerekse belediyelerin bütünsellikten uzak, rant odaklı politikalarla oluşturdukları kent planlamaları sonucunda bedelini yine halkın ödediği, can kayıplarının yaşandığı, maliyeti çok yüksek olumsuz sonuçlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca, ülke gerçeklerinden uzak, kısa vadeli çözümlerle günü kurtarmak adına kamu yatırımları yanlış planlanmakta ve uygulanmaktadır.

Kent yaşamı için elzem olan; ulaşım, enerjinin (elektrik, doğal gaz) güvenli dağıtımı, barınma alanları ve sanayinin doğru konumlandırılması, suyun temini ve dağıtımı ile atık suyun arıtılmasına kadar tüm altyapıların uzun vadeli ve bütünsellik içinde planlanması gerektiği halde, ülkemiz kentlerinde yaşayanların karşılaştığı önemli sorunların kaynağı olarak planlamaların, koordinasyonu ve denetimin yanlış yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sanayi ve hizmet sektörünün kentlerde yoğunlaşması nedeniyle buralarda oluşan iş gücü talebi yoğun göçe neden olmuş ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerde doğal olarak plansız yerleşim bölgelerinin (gecekondulaşma) oluşmasına neden olmuştur.

Sözü edilen kentlerde önceden kurulmuş elektrik üretim tesisleri ve dağıtım merkezlerinin konumlandırıldığı yerler ile enerjiyi iletmek ve dağıtmak amacıyla tesis edilmiş enerji iletim hatları kısa zaman sonra plansız gelişen yerleşim bölgeleri içinde kalmıştır. Enerji iletim hatları, bu bölgelerde yaşayanları olumsuz etkilemeye başlamıştır.

İlk tesis edildikleri zaman güzergâhında hiçbir yerleşim yokken, merkezi ve yerel yönetimlerin çarpık yapılaşmaya göz yumması sorunları beraberinde getirmiş ve yüksek gerilim iletim hatları altında konut ve sanayi tesisi yapıları inşa edilmiştir. Yüksek gerilim iletim hatlarının altında yaşam alanları oluşturulmuştur.

1984 yılına kadar elektrik üretim faaliyeti devam eden Silahtarğa Termik Santrali, halen faaliyetini sürdüren Ambarlı Termik Santrali ile Davutpaşa, Yıldıztepe, Ümraniye, Dudullu, Bakkalköy gibi dağıtım merkezleri kent merkezleri içinde kalmış, elektrik üretim tesisleri ile dağıtım merkezleri arasında tesis edilen yüksek gerilim iletim hatları güzergâhında yerleşim ve sanayi bölgeleri oluşmuştur.

Yüksek Gerilim iletim Hatları; canlıları olumsuz etkileyen elektromanyetik alanları ve emniyet mesafelerinin ihlal edilmesi durumunda can ve mal emniyeti bakımından tehlikeye neden olmaktadır. Planlama, koordinasyon ve denetim açısından yüksek gerilim hatları meskûn alanlardan önerilen uzaklıklarda geçirilmesi gerektiği için güzergâh seçimleri, planlayıcılar ile yerel yöneticilerin ortaklaşa yapması ve belirlenecek güzergâh koridorunda yapılaşmaya müsaade edilmemesi gerekmektedir.

154 ve 380 kV yüksek gerilim iletim hatları projelendirilirken direklerin dikileceği yerler ile iletkenlerin kat ettiği hava koridoru boyunca iletkenlerin salınımı ve sehimi ile şartnamelerde belirtilen emniyet mesafeleri dikkate alınarak, istimplâk ve irtifak alanları hesaplanmaktadır. Bu alanlardan direk dikilen yerler istimplâk edilmekte ve hat iletkenlerinin geçtiği hava koridoru için ise irtifak tesis edilmektedir. İrtifak koridoru can ve mal emniyeti bakımından tehlike arz ettiği için hat altına ve yanına yapılacak yapıların çatı, baca, anten, balkon vb. uzantılarının bu alanlara tecavüzüne asla müsaade edilmemelidir. Tapu kayıtlarında irtifak tesis edilmiş araziler ve bu araziler üzerinde inşa edilecek yapıların düşeyde ve yatayda hat iletkenlerine ne kadar yaklaşabileceği belirlenmiştir.

Hal böyle iken, güzergâhında engel teşkil edecek hiçbir şey bulunmazken önceden tesis edilmiş hatların altında sonradan oluşmuş yapılaşmanın çoğu yerde irtifak alanına (hat güvenlik koridoruna) tecavüz ettiği görülmektedir. Bu yapıların inşa edilmesine göz yuman belediyeler suç işlemekte ve yapı sahibi ise tehlikeli alana girerek canını ve malını tehlikeye atmaktadır. O bölgede yaşayan halk ise tehlike altında bırakılmaktadır.

Yüksek Gerilim İletim Hatları altındaki yerleşim alanlarında irtifak alanına tecavüzden dolayı elektrik akımına kapılan ve ölümlerle sonuçlanan birçok olayla karşılaşmaktadır. Nemli ve yağışlı havalarda irtifak alanına tecavüz etmiş çatı, baca, anten vb. uzantılara yüksek gerilimli iletkenlerden atılma olmakta, ölümler ve yangın dahil bir çok hasara neden olunmakta, en azından konutlardaki cihazların yanması ve konutları besleyen elektrik şebekesine zarar vermektedir. Hat altındaki konutlarda yaşayanlar ve iş yerlerinde çalışanlar sürekli elektromanyetik alan etkisinde kalmakta ve hücre deformasyonunun neden olduğu kanser dahil bir çok hastalıkla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Yapı üzerinden geçen yüksek gerilim iletim hatlarının yapıya yatay ve düşeyde yaklaşma mesafeleri Kuvvetli Akım Elektrik Tesisleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Ancak bu yaklaşma mesafelerinin çevre ve yaşam koşulları için sorunlu olduğu günümüzde yapılan çeşitli teknik kongre, sempozyum ve etkinliklerde dile getirilmektedir.

Odamız, İstanbul Tabip Odası ve İstanbul Barosu tarafından 2011 ve 2013 de gerçekleştirilen İnsan ve Çevre Sağlığı İçin "Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu"nda yerleşim yerleri üzerinden geçen yüksek gerilim iletim hatlarının yer altına alınması veya yüksek gerilim iletim hatları altında güvenlik koridorlarının bırakılması önemle vurgulanmış ayrıca bilim insanları tarafından yüksek gerilim iletim hatlarının kanser türleri başta olmak üzere çeşitli rahatsızlıklara neden oldukları bilimsel çalışmalar ile sunulmuştur.

Bugün malzeme ve uygulama açısından 154kV ve 380 kV yüksek gerilim iletim hatlarının yer altına alınarak etkilerinin azaltılması imkanı bulunmaktadır.

Sosyal devlet anlayışı içinde, vatandaşların birçok hakları gibi barınma hakkı ve sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı ön plana çıkarılarak;

Merkezi ve yerel yönetimler konuyu acilen ele almalı, TEİAŞ ve bağlı olduğu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı halkın barındığı, eğitim ve sağlık hizmetlerinin alındığı, esnafın, işçinin çalıştığı bölgelerde bulunan yüksek gerilim hatlarının güzergâhının değiştirilmesi veya yüksek gerilim hatlarının yer altına alınması için gerekli adımlar atılmalı, vatandaşların can ve mal emniyeti için çözümler üretilmelidir.

Saygılarımızla.

(*) Bu rapor Őubemiz YK Yazmanı F. Kema zoęuz, Őubemiz yeleri Pınar Hoccoğulları ve Yusuf Gündoęan tarafından hazırlanmıştır.